

MUSEUM AAN DE STROOM**VRACHT****Tweede en derde graad secundair onderwijs****Vorbereiding & verwerking****Document voor de leerkrachten**

Leerlingen onderzoeken het verhaal van de Antwerpse haven in de lange geschiedenis van globalisering, van de Vikingen tot vandaag. Welke vrachten gaan sinds eeuwen de stad in en uit? Wat zijn de logistieke en maatschappelijke uitdagingen van een groeiende wereldhandel?

Ontdek de geschiedenis van de haven van Antwerpen in Vracht in het MAS.

VOORBEREIDING IN DE KLAS

- **Gesprek over het MAS**

Het MAS, Museum Aan de Stroom, is een museum in Antwerpen. Het MAS opende in 2011. Een museum is een plaats of een gebouw. Musea verzamelen, bewaren, tonen en bestuderen voorwerpen. De verzameling van het MAS is ouder dan het gebouw en is een unieke en diverse mix van collecties uit voormalige Antwerpse musea: het Etnografisch Museum, het Nationaal Scheepvaartmuseum, het Volkskundemuseum en een deel van Museum Vleeshuis. In het MAS worden vele verhalen verteld over Antwerpen en de wereld, over kunst, cultuur en geschiedenis. Op de zesde verdieping van het museum staat het verhaal van de haven van Antwerpen centraal. Diverse vormen van erfgoed brengen dit verhaal tot leven.

Wat is erfgoed?

Erfgoed is alles wat we overerven van vorige generaties én wat we de moeite waard vinden om te bewaren voor toekomstige generaties.

- Dingen of roerend erfgoed: kan je in handen nemen, verplaatsen of verroeren, bv. archeologische vondsten, beenderen van mensen en dieren, scheepsmodellen, schilderijen en beelden, munten, potten en schotels, havenkranen, enzovoort.
- Plaatsen of onroerend erfgoed: de haven van Antwerpen, de Scheldekaaien, dokken, pakhuizen en loodsden, enzovoort. Plaatsen kan je niet verplaatsen.
- Verhalen van mensen of immaterieel erfgoed: verhalen kunnen we vertellen, maar niet vastnemen. In Vracht vertellen mensen over hun band met het thema vracht en de haven van Antwerpen.

- **Roerend en onroerend erfgoed van de haven**

Havenkranen

Vragen voor de leerlingen:

- wat is een kraan?
- wat doet een kraan?
- hoe werkt een kraan?
- wat brengt een kraan in beweging, nu en vroeger?
- wat is het verschil tussen laden en lossen?
- welk soort erfgoed is een kraan?

Op de Scheldekaaien nabij het MAS pronken 12 van de 18 kranen die deel uitmaken van de collectie van het MAS, de grootste museumcollectie havenkranen ter wereld. Ze dateren uit de 20ste eeuw en tonen de technologische evolutie in de haven.

In 1263 is er voor het eerst sprake van een kraan in de Antwerpse haven: een houten tredkraan. Dankzij de kraan werden er zware scheepsvrachten geladen en gelost. De kraan werd in beweging gezet doordat mensen in een rad liepen, aan de zijkant van de kraan.

Bekijk deze tekening uit 1504-1505 en bespreek wat er te zien is: water en land, rivier en stad, boten, en de houten kraan op de kade.

Houten kranen uit de Middeleeuwen en de Nieuwe of Vroegmoderne Tijd zijn niet bewaard, maar kan je wel zien op oude tekeningen en schilderijen.

Stenen en ijzeren kranen vervangen de exemplaren in hout. De oudste kranen werden aangedreven door spierkracht, nadien komen er stoomkranen, waterperskranen en elektrische kranen, in de 19de en 20ste eeuw.

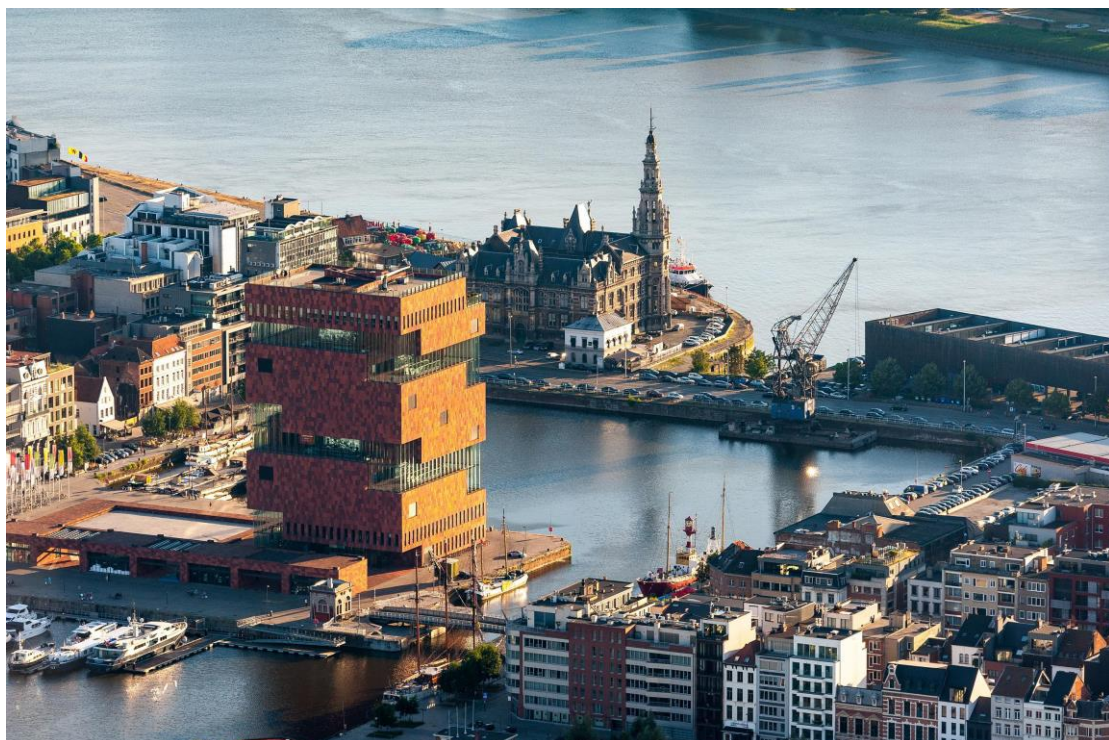

Dokken

Vragen voor de leerlingen:

- wat is een dok?
- wat gebeurt er in een dok?
- waarom zijn er dokken in een haven?

Het MAS staat tussen de twee oudste dokken van Antwerpen: het Bonapartedok uit 1811 en het Willemdok uit 1812. Dankzij een decreet van Napoleon in 1803 werd de haven van Antwerpen een haven met dokken. In een dok kunnen vrachten van schepen geladen en gelost worden onafhankelijk van het getijde van de Schelde. Het water van een dok is verbonden met het water van de rivier via een sluis. Nu zijn er bijna vijftig dokken in de Antwerpse haven.

VERWERKING IN DE KLAS

In het MAS ontdekten de leerlingen welke vrachten sinds eeuwen de stad Antwerpen in- en uitgingen. Het verhaal van Vracht gaat over ontmoeting en uitwisseling, en kijkt ook kritisch naar deze geschiedenis van internationale handel en economische groei.

Koloniale haven

In 1885 wordt de Belgische koning Leopold II staatshoofd van de Onafhankelijke Congostaat. Antwerpen wordt de haven voor het transport van koloniale goederen als ivoor, rubber en palmolie. De koloniale onderneming wordt gelegitimeerd door

propaganda. Op de Antwerpse wereldtentoonstellingen in 1885 en in 1894 worden Congolezen als 'primitief' voorgesteld, de Belgische kolonistoren komen over als 'superieur'. Dit is een vorm van propaganda. Waar komt dit, het tentoonstellen van mensen als dieren in een zoo, vandaan? Theatermaker en onderzoeker Chokri Ben Chika legt het uit in dit filmpje: [LINK OF DOWNLOAD](#).

Vragen aan de leerlingen:

- hoe en waarom leidde het tentoonstellen van mensen als attractie tot stereotypering?
- wat heeft dit thema te maken met Vracht?

EINDTERMEN

Sleutelcompetenties:

- Cultureel bewustzijn
 - Uitingen van kunst en cultuur waarnemen en conceptualiseren.
 - Uitingen van kunst en cultuur duiden in relatie tot de maatschappelijke, historische en geografische context waarin ze zich manifesteren.
 - Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden.
- Nederlands
 - Het Nederlands receptief, productief, en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.
 - Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.
- Sociaal-relatieve competenties
 - Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken.
- Historisch bewustzijn
 - Historische fenomenen situeren in een historisch referentiekader.
 - Tot beargumenteerde beeldvorming komen vanuit verschillende perspectieven.
 - Over de complexe relatie tussen verleden, heden en toekomst duiden.
- Ruimtelijk bewustzijn
 - Plaatsbegrip hanteren om lokale, nationale en internationale gebeurtenissen in een geografisch kader te plaatsen.
- Burgerschap
 - De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden.
 - Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.
 - Geïnformeerd en beargumenteerd met elkaar in dialoog gaan.
 - De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving
 - en het individu kritisch benaderen.

- Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat.
- Zelfbewustzijn
 - Sociaal-relatieve competenties
 - Bv. in interacties de eigen fysieke en mentale grenzen bewaken en sociaal vaardig zijn in informele en formele relaties.
 - Leercompetenties
 - Bv. hun leerproces analyseren en reguleren en samen leren in functie van gedeelde leerdoelen.
 - Cultureel bewustzijn
 - Bv. uitdrukken hoe kunst- en cultuuruitingen hun gedachten, gevoelens en gedrag beïnvloeden en artistiek werk creëren vanuit hun verbeelding.
- Leercompetenties
 - Zichzelf als lerende begrijpen en positioneren ten aanzien van leren in het algemeen en van specifieke leerdomeinen.
 - Samen het leerproces vormgeven.

	2de graad	3de graad
BURGERSCHAP	<p>Aso, Kso, Tso, bso</p> <p>7.2 De leerlingen gaan respectvol en constructief om met individuen en groepen in een diverse samenleving (attitudinaal)</p> <p>7.3 De leerlingen hanteren strategieën om respectvol en constructief om te gaan met individuen en groepen in een diverse samenleving</p> <p>7.4 De leerlingen illustreren met historische en actuele voorbeelden vormen van onverdraagzaamheid, discriminatie en racisme</p> <p>7.8 De leerlingen hanteren aangereikte strategieën om op een geïnformeerde wijze in dialoog te gaan over maatschappelijke uitdagingen</p>	<p>Aso, kso, tso</p> <p><u>Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken</u></p> <p>7.2 dito</p> <p>7.3 dito</p> <p>7.6 De leerlingen lichten met historische en actuele voorbeelden mechanismen achter onverdraagzaamheid, discriminatie en racisme toe.</p> <p><u>Geïnformeerd en beargumenteerd met elkaar in dialoog gaan.</u></p> <p>7.7 De leerlingen zijn bereid om in dialoog hun mening te ontwikkelen en bij te sturen (attitudinaal)</p> <p><u>De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.</u></p> <p>7.12 De leerlingen handelen met het oog op duurzame ontwikkeling</p>

	<p>7.18 de leerlingen onderzoeken concrete situaties met betrekking tot mensenrechten</p> <p>Bso enige verschil 7.18 De leerlingen beschrijven concrete situaties met betrekking tot mensenrechten</p>	<p>(attitudinaal) (7.11 in bso) 7.13 De leerlingen reflecteren kritisch over het belang van en verschillende opvattingen over duurzame ontwikkeling (NIET in bso)</p> <p><u>Democratische principes en democratische cultuur kaderen binnen de moderne rechtsstaat</u> 7.18 De leerlingen komen op voor de eerbiediging van de rechten van de mens en het kind en de sociale rechtvaardigheid (attitudinaal) (7.15 bso)</p>
CULTUREEL BEWUSTZIJN	<p>Aso, kso, tso EN bso</p> <p>16.2 De leerlingen lichten hun interesse voor kunst- en cultuuruitingen toe (attitudinaal)</p> <p>16.3 De leerlingen illustreren op basis van waarnemingen van kunst- en cultuuruitingen gelijkenissen en verschillen in hun interpretatie van bedoeling en onderwerp.</p> <p>16.4 De leerlingen analyseren het zintuiglijk waarneembare van kunst- en cultuuruitingen in interactie met de bedoelingen en de onderwerpen ervan.</p> <p>16.5 De leerlingen drukken uit hoe kunst- en cultuuruitingen hun gedachten, gevoelens en gedrag beïnvloeden.</p>	<p>Aso, kso, tso, bso</p> <p><u>Uitingen van kunst en cultuur waarnemen en conceptualiseren</u></p> <p>16.3 De leerlingen analyseren het zintuiglijk waarneembare van kunst- en cultuuruitingen in interactie met de bedoelingen en de onderwerpen ervan</p> <p><u>Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden</u></p> <p>16.4 De leerlingen dragen bij aan een positieve beleving van kunst- en cultuuruitingen voor zichzelf en voor anderen. (attitudinaal)</p>
DUURZAAMHEID	<p>Aso, kso, tso, bso <u>De wederzijdse invloed</u></p>	<p>Aso, kso, tso, bso <u>De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en</u></p>

	<p><u>tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen</u></p> <p>7.12 De leerlingen handelen met het oog op duurzame ontwikkeling (attitudinaal)</p>	<p><u>ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen</u></p> <p>7.12 De leerlingen handelen met het oog op duurzame ontwikkeling (attitudinaal)</p>
HISTORISCH BEWUSTZIJN	<p>Aso, kso, tso</p> <p>8.1 De leerlingen onderbouwen een historisch referentiekader door gebruik te maken van structuurbegrippen, scharnierpunten en kenmerken van een periode.</p> <p>8.6 De leerlingen vullen op beargumenteerde wijze historische beeldvorming aan vanuit een historische vraag aan de hand van historische bronnen</p> <p>8.7 De leerlingen beoordelen historische beeldvorming met behulp van dimensies van het referentiekader aan de hand van historische redeneerwijzen</p> <p>Bso</p> <p>8.1 De leerlingen situeren historische elementen uit hun leefwereld en aangereikte kenmerkende</p>	<p>Aso, kso, tso</p> <p><u>Historische fenomenen situering in een historisch referentiekader</u></p> <p>8.1 dito</p> <p>8.2 De leerlingen onderscheiden voor de moderne tijd en de hedendaagse tijd kenmerken van westerse en niet-westerse samenlevingen, gelijkenissen, en verschillen in kenmerken tussen samenlevingen, gelijkenissen en verschillen in kenmerken van samenlevingen uit vorige periodes, evenals kenmerken van interculturele contacten.</p> <p><u>Over de complexe relatie tussen verleden, heden, en toekomst reflecteren en duiden</u></p> <p>8.9 De leerlingen evalueren de invloed van hun eigen standplaatsgebondenheid en die van anderen op historische beeldvorming</p> <p>8.10 De leerlingen reflecteren kritisch over collectieve herinnering van historische fenomenen</p> <p>8.11 de leerlingen reflecteren</p>

	<p>historische fenomenen in de historische periodes van het courante westerse referentiekader</p> <p>8.4 De leerlingen illustreren gelijkenissen, verschillen en verbanden tussen heden en verleden voor elementen uit hun leefwereld en voor historische fenomenen</p>	<p>kritisch over betekenissen die gegeven worden aan historische fenomenen uit de moderne tijd en de hedendaagse tijd.</p> <p>8.12 De leerlingen reflecteren kritisch over actuele maatschappelijke uitdagingen op basis van aangereikte antwoorden die historische argumenten bevatten</p> <p>bso</p> <p>8.1 dito 2de graad</p>
LEERCOMPETENTIES	<p>Aso, kso, tso</p> <p>13.18 De leerlingen versterken hun vaardigheden van samen leren in functie van gedeelde leerdoelen</p> <p>Bso specifiek</p> <p>13.16 De leerlingen versterken hun vaardigheden van samen leren in functie van gedeelde leerdoelen</p>	<p>Aso, kso, tso, bso</p> <p><u>Samen het leerproces vormgeven</u></p> <p>13.18 De leerlingen versterken hun vaardigheden van samen leren in functie van gedeelde leerdoelen (attitudinaal) (bso specifiek is dit 13.16)</p>
NEDERLANDS	<p>Aso, kso, tso</p> <p>2.11 De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie</p> <p>Bso specifiek is dat 2.10</p>	<p>Aso, kso, tso</p> <p><u>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties</u></p> <p>2.11 dito 2de graad, bso is dit dito 2.10</p>
SOCIAAL-RELATIONELE COMPETENTIES	<p>Aso, tso, kso, bso</p> <p>5.1 De leerlingen bewaken in interacties hun eigen fysieke en mentale grenzen (attitudinaal)</p>	<p>Aso, kso, tso, bso</p> <p><u>Interpersoonelijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken.</u></p> <p>5.1 De leerlingen bewaken in</p>

	<p>5.2 De leerlingen houden in interacties rekening met de opvattingen, de fysieke en mentale grenzen en emoties van anderen. (attitudinaal)</p> <p>5.3 De leerlingen gaan om met verschillen in de emotionele beleving van fysieke en mentale grenzen tijdens interacties tussen personen.</p> <p>5.6 De leerlingen dragen tijdens groepsactiviteiten actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat</p>	<p>interacties hun eigen fysieke en mentale grenzen (attitudinaal)</p> <p>5.2 De leerlingen houden in interacties rekening met de opvattingen, de fysieke en mentale grenzen en emoties van anderen. (attitudinaal)</p> <p>5.6 De leerlingen dragen in groepsactiviteiten actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat (attitudinaal)</p>
ZELFBEWUSTZIJN	<p>Aso, kso, tso, bso 13.18 de leerlingen versterken hun vaardigheden van samen leren in functie van gedeelde leerdoelen (attitudinaal) (bso is dit 13.16)</p> <p>16.4 De leerlingen dragen bij aan een positieve beleving van kunst- en cultuuruitingen voor zichzelf en voor anderen (attitudinaal)</p> <p>16.5 De leerlingen drukken uit hoe kunst en cultuuruitingen hun gedachten, gevoelens, en gedrag beïnvloeden.</p>	<p>Aso, kso, tso, bso <u>Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken</u></p> <p>5.1 zie sociaal relationele competenties</p> <p><u>Samen het leerproces vormgeven</u></p> <p>13.18 Dito, bso dito 13.16</p> <p><u>Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden.</u></p> <p>16.4 De leerlingen dragen bij aan een positieve beleving van kunst- en cultuuruitingen voor zichzelf en voor anderen (attitudinaal)</p> <p>16.5 De leerlingen drukken uit hoe kunst en cultuuruitingen hun gedachten, gevoelens, en gedrag beïnvloeden.</p>